

Vervallen tijdvakken: het vervolg

24-05-2017 | Door Kees van Oostwaard
werkzaam bij Fiscale Zaken VIVAT

Op 23 mei 2017 is in de Staatscourant [een vernieuwd kapitaalverzekeringenbesluit](#) gepubliceerd. De staatssecretaris geeft hiermee een nadere toelichting op de wijziging¹ en komt daarnaast met een tegemoetkoming voor bandbreedteoverschrijdingen als gevolg van het aflopen van een rentevastperiode van de aan een kapitaalverzekering gekoppelde eigenwoningsschuld.

In dit artikel bespreek ik beide onderwerpen.

De tijdvakken

Korte voorgeschiedenis

Op 17 november 2016 heeft de Tweede Kamer het amendement van de leden Omtzigt en Ronnes aangenomen over het laten vervallen van de tijdvakken. Na een onderzoek door De Nederlandsche Bank (DNB) heeft staatssecretaris Wiebes het parlement per brief geïnformeerd dat DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) verwachten dat het laten vervallen van de fiscale tijdvakken niet tot massale afkoop van deze polissen leidt. Per 1 april 2017 zijn daarom de maatregelen uit het hiervoor genoemde amendement in werking getreden.

Het amendement is nogal slordig vormgegeven. Zo waren de initiatiefnemers de zogenoemde Brede Herwaarderingskapitaalverzekeringen vergeten mee te nemen in hun voorstel. Ook is het onmogelijk geworden om bij premievrijmaking na bijvoorbeeld twintig jaar jaarlijkse premiebetaling het kapitaal nog belastingvrij op te nemen. Voorheen was dit zonder problemen mogelijk. In mijn vorige artikel noemde ik daarom het amendement een duidelijk voorbeeld van overhaaste wetgeving. Een besluit om de slordigheden te repareren was dan ook noodzakelijk.

Het besluit (algemeen)

Opmerkelijk genoeg is er voor gekozen om de tijdvakkenproblematiek te verwerken in het zogenoemde kapitaalverzekeringenbesluit. Vraag is namelijk of dit de snelheid wel ten goede is gekomen. Ik vermoed van niet. In ieder geval duidt de late

verschijningsdatum hierop. Inpassen vergt nu eenmaal meer passen en meten (zeker met verwijzingen). Voordeel blijft natuurlijk wel dat er sprake blijft van één besluit voor kapitaalverzekeringen.

Het besluit (Brede Herwaarderingskapitaalverzekeringen)

Zoals hiervoor al aangegeven is bij het amendement vergeten ook de zogenoemde Brede Herwaarderingskapitaalverzekeringen mee te nemen in het voorstel. In het besluit wordt dit gerepareerd.²

“Met ingang van 1 april 2017 hoeft een belastingplichtige niet meer minimaal 15 dan wel 20 jaar jaarlijks premie voor een Brede Herwaarderingskapitaalverzekering te hebben betaald om voor de uitkeringsvrijstelling in aanmerking te kunnen komen.”

In tegenstelling tot de oude regels, geldt met ingang van 1 april 2017 niet de voorwaarde dat met de uitkering de eigenwoningsschuld zo veel als mogelijk moet worden afgelost. Dat had de staatssecretaris al eerder in zijn brief van 8 februari 2017³ ook aangegeven, en dat wordt in het besluit nog expliciet bevestigd. Voorts is de duur van de premiebetaling niet langer relevant voor de hoogte van de vrijstelling. Die is in alle gevallen € 123.428, ook als minder dan 15 jaar premie is betaald. De zogenoemde kleine of lage vrijstelling is dus niet langer relevant. De staatssecretaris stelt als voorwaarde dat *“de overige eisen die de Invoeringswet en de Wet IB 1964 stellen aan de vrijstelling van toepassing blijven.”*

Op dit punt is het besluit wat mij betreft helder. Wel valt er iets af te dingen op het handhaven van alle overige eisen voor toepassing van de vrijstelling, maar daarover later meer.

Het besluit (premienvrijmaking of verkorte premieduur)

Een andere ommissie in het amendement is dat voor de toepassing van de vrijstelling als voorwaarde geldt dat gedurende de gehele looptijd jaarlijks premie moet zijn voldaan. Echter, tot 1 april 2017 was voldoende dat ten minste 15 jaren jaarlijks premie was voldaan.

¹ Zie ook [‘Vervallen tijdvakken: prima toch! Of toch niet?’](#), Financieel Actief, 24 februari 2017

² Onderdeel 4.2 van het besluit.

³ Kamerstukken II 2016/17, 34 552, nr. 78.

Bij premievrijmaking na 15 jaar looptijd van de kapitaalverzekering zou deze per 1 april 2017 niet langer aan de eisen voor de vrijstelling voldoen.

De staatssecretaris komt aan dit probleem tegemoet met een goedkeuring.⁴

Deze goedkeuring ziet op de volgende situaties:

- Bij het aangaan van de verzekering is al voorzien in de mogelijkheid van een verkorte premieduur voor de KEW van ten minste 15 jaar.
- De verzekeringnemer heeft de mogelijkheid om de KEW premievrij te maken⁵ of heeft al van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. Als de verzekeringnemer niet (tijdig) betaalt, heeft de verzekeraar de mogelijkheid om de verzekering premievrij te maken.

Als inleiding op de voorwaarden stelt de staatssecretaris:

“Voor 1 april 2017 kon een polis alleen met vrijstelling premievrij gemaakt worden na ten minste 15 jaar premiebetaling. Om deze reden en om het spaarkarakter van dit product te behouden, geldt de goedkeuring alleen als de verzekeringnemer ten minste 15 jaar jaarlijks premie heeft betaald.”

De eerste zin is waar⁶. Desalniettemin is in mijn ogen sprake van een kromme redenering. De afkoopmogelijkheid zonder fiscale sanctie wordt blijkbaar niet gezien als aantasting van het spaarkarakter (terwijl het spaarsaldo compleet verdwijnt), en premievrijmaking - waarbij het spaarsaldo blijft staan en nog kan renderen - wordt wel gezien als aantasting van het spaarkarakter. Wat mij betreft de wereld op zijn kop.

De voorwaarden (voor premievrijmaking) zijn dus dat gedurende ten minste 15 jaar jaarlijks premies zijn of worden betaald en dat de kapitaalverzekering voldoet aan de overige eisen die de Wet IB 2001 (bij een KEW) dan wel de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (bij een Brede Herwaarderingskapitaalverzekering) aan de vrijstelling stelt.

Dat betekent dat bijvoorbeeld de bandbreedte-eis van toepassing blijft.

Daarover stelt de staatssecretaris nog dat geen strijdigheid met de bandbreedte-eis ontstaat als na 15 jaren premiebetaling in een verzekeringsjaar in het geheel geen premie wordt voldaan (zogenoemde premievakantie) en vervolgens de verzekering-

nemer weer jaarlijks premie gaat betalen. Reden is dat een premie van nihil niet geldt als premie. Allemaal mooi en aardig, maar hervatting van de premie kan in voorkomende gevallen betekenen dat de vrijstelling in box 3 verloren gaat (verhoging van de premie). Een waarschuwing of nuance was hier op zijn plaats geweest. Overigens had wat mij betreft ook de bandbreedte-eis in een moeite meegenomen kunnen worden. De huidige wetgeving - zowel voor KEW als voor Brede Herwaarderingskapitaalverzekeringen - biedt voldoende waarborgen dat belastingplichtigen niet te veel inleggen (en daarmee box-3-heffing ontgaan). Bij de KEW is dat de voorwaarde dat niet meer is vrijgesteld dan het bedrag waarmee de eigenwoningschuld wordt afgelost. Voor de Brede Herwaarderingskapitaalverzekeringen geldt dat een verhoging van het kapitaal (dan wel de premie bij beleggingsverzekeringen⁷) tot verlies van de vrijstelling in box 3 leidt. Als echt het doel zou zijn om iets met het spaarkarakter van de kapitaalverzekering te doen, dan helpt een bandbreedte-eis niet bepaald. Wel komt de staatssecretaris met een kleine extra versoepeling van de bandbreedte-eis (zie ‘Bandbreedte en aflopen rentevastperiode’ hierna).

Het besluit (gedeeltelijke afkoop)

Het amendement hield ook onvoldoende rekening met de (bestaande) mogelijkheid om een KEW na 15 jaren gedeeltelijk af te kopen met gebruikmaking van de lage vrijstelling en na 20 jaren jaarlijkse premiebetaling voor het restant de hoge vrijstelling te benutten.

De staatssecretaris onderkent dat er verzekeringen zijn waarbij al vóór 1 april 2017 is overeengekomen dat er volgtijdelijke uitkeringen zullen plaatsvinden, maar waarvan beide uitkeringen na 1 april 2017 zullen plaatsvinden. Om te voorkomen dat het contract tussen de verzekeringnemer en de verzekeraar moet worden opengebroken, kunnen beide uitkeringen na 1 april 2017 met vrijstelling plaatsvinden.

Dit is een terechte aanvulling, waarbij ik direct opmerk dat deze bepalingen bij mijn weten in de praktijk niet op grote schaal voorkomen.

⁴ Onderdeel 4.3 van het besluit.

⁵ Deze mogelijkheid hoeft niet in de verzekeringsovereenkomst te zijn opgenomen.

⁶ Met de kanttekening dat een verzekering - en niet een polis - premievrij wordt gemaakt. Een polis is slechts een bewijs van verzekering.

⁷ Dit kan slechts anders zijn bij een eventuele optieclausule.

Bandbreedte en aflopen rentevastperiode⁸

In de praktijk lopen klanten van banken en verzekeraars bij spaarhypotheken⁹ aan tegen het probleem dat bij het einde van de rentevastperiode de wijziging van het rendement (gelijk aan de hypotheekrente) zo groot is dat de nieuwe premie voor de kapitaalverzekering (en SEW/BEW) buiten de bandbreedte van 1:10 komt. Dit zal zich met name - maar niet uitsluitend - voordoen als een extra storting heeft plaatsgevonden.

De staatssecretaris constateert dat als *“de premie niet of niet volledig wordt aangepast aan het gewijzigde rentepercentage, bouwt de verzekeringnemer een lager gegarandeerd kapitaal of beoogd doelkapitaal bij leven op dan oorspronkelijk overeengekomen.”* En: *“Als de premie overeenkomstig de polisvoorwaarden door wijziging van het rendement wordt aangepast en daardoor niet langer voldoet aan de bandbreedte-eis, komt de KEW in dat jaar fictief tot uitkering.”*

Onder de volgende voorwaarden keurt de staatssecretaris een bandbreedte-overschrijding goed:

- de wijziging van de premie is alleen een direct gevolg van de wijziging van de rente op de eigenwoningschuld als gevolg van het aflopen van een rentevastperiode;
- de bandbreedte voor toepassing van de goedkeuring blijft bepalend; de gewijzigde premie wordt niet de maatstaf voor een nieuwe bandbreedte;
- het gegarandeerde kapitaal wordt niet verhoogd en de looptijd van de verzekering wordt niet verlengd;
- de KEW voldoet aan de overige voorwaarden van de Wet IB 2001 en de Brede Herwaarderingskapitaalverzekering moet voldoen aan de overige voorwaarden die de Invoeringswet Wet IB 2001 en de Wet IB 1964 aan de vrijstelling stellen.

Herstel - premie alsnog aanpassen aan het gewijzigde rentepercentage - is ook mogelijk. Zodoende kan alsnog het oorspronkelijk gegarandeerde kapitaal of het beoogde doelkapitaal worden gehaald.

Met name deze herstelkans kan in de praktijk nog uitkomst bieden. Het besluit laat overigens open of die premie direct moet worden ingehaald, dan wel dat

⁸ Onderdeel 3.1.2 van het besluit.

⁹ Daartoe worden ook producten gerekend die daar op lijken, als het te vergoeden rendement op de kapitaalverzekering afhankelijk is van de eigenwoningrente

vanaf het herstel een hogere premie kan worden gehanteerd. De eerste optie (direct inhalen) zou in de praktijk nog wel eens voor problemen kunnen zorgen. Voor herstel van in dit kader reeds afgekochte verzekeringen, biedt de tekst van het besluit geen ruimte.

Tot slot herhaal ik dat afschaffing van de bandbreedte-eis veel praktischer zou zijn, zonder dat de staatssecretaris bang voor misbruik hoeft te zijn.

Slot

Met de nieuwe uitgave van het kapitaalverzekeringenbesluit komt de staatssecretaris zijn toezeggingen rondom tijdsklemmen na. Wel stelt de inhoud gedeeltelijk teleur. Mijn boodschap aan parlementariërs bij dit soort zake is: bezint eer ge begint! Daarmee wil ik geenszins suggereren dat dit soort initiatieven niet zou kunnen. Alleen de haast waarmee dit er door gedrukt is - ik heb er geen andere woorden voor - zorgt er voor dat:

- het amendement de nodige hiaten vertoonde;
- de uitvoeringspraktijk de komende jaren(!) nog worstelt met de uitvoering.

Dit laatste punt heeft te maken met de gegevens die de uitvoerders over kapitaalverzekeringen verplicht zijn aan te leveren. In mijn vorige artikel heb ik al aangegeven dat op grond van de Handleiding ‘Gegevensaanlevering van Verzekeringsproducten’ de uitvoerders straks verplicht zijn om verkeerd te ‘renseigneren’ en dat de handleiding niet eenvoudig is aan te passen. Bovendien kan de vraag gesteld worden wat de waarde nog is van deze gegevensaanlevering. Kan de Belastingdienst hier iets mee? Ik denk het niet.

En in mijn vorige artikel heb ik al aangegeven dat de gecreëerde mogelijkheid tot afkoop in veel gevallen een verkeerde keuze is.

Mijn boodschap aan het ministerie van Financiën is: denk niet benauwd, maar praktisch! Prima als gedacht wordt aan het spaarkarakter van een faciliteit, maar geef daar dan ook invulling aan op een manier waardoor juist gespaard blijft worden in plaats van stimulering van afkoop. Een belastingplichtige is nu namelijk een dief van zijn eigen portemonnee als hij kiest voor premievrij maken in plaats van afkoop.